

Gytis Račkauskas

Teisininkas, 30 m.

1 diena

Šis įrašas turėjo atsirasti dviem dienomis anksčiau, bet... Kaip visada vėluoju. Būtent taip man prasidėjo ir pati Misija. 15 minučių per vėlai. Atrodo, kad šioje srityje turėsiu pasitempti. Raminta sakė, kad Sibire traukiniai nelaukia, bet mes juk vykstame į Kazachstaną. Paskutinis karamelinio machiato puodelis „Caffeine“ ir kelionė pėsčiomis į stotį. Jaučiu, kad tik dabar iš tikrųjų supratau, kokį ilgą kelią nuėjau, kol patekau čia, ir kaip man dėl to pasisekė. Bandomasis žygis liko toli praeityje kartu su kitais, kurie ne mažiau nei aš, nusipelnė čia būti.

Bet grįžkime prie manęs ir mano šeimos. Tik sutikęs juos stotyje supratau, kad jiems ši Misija reiškia ne mažiau nei man arba netgi dar daugiau. Sėkmingai ekspedicijai užtikrinti dovanų nuo jų gautas gintarinis kryželis nuo šiol bus nuolatinis mano palydovas. Šilti apsikabinimai, keletas oficialių kalbų, žiniasklaidos dėmesys ir kelionė į oro uostą. Vėluojantis lėktuvas, keturios valandos skrydžio ir mes jau Astanoje.

Neslėpsiu, jog nesitikėjau, kad čia mus pasitiks pats Ambasadorius su dalimi Ambasados komandos. Tai tik dar labiau privertė susimąstyti, kiek ši Misija svarbi visai Lietuvai. Pirmas kartas vidurinėje Azijoje ir Astanos vaizdai, kurie stebėtinai panašūs į tuos, kuriuos iki šiol mačiau tik nuotraukose iš Baku. Vakarienė hostelyje ir pirma nakvynė po Kazachstano dangumi, kuri prasidėjo šiek tiek per anksti. Lietuvos laiku dar buvo tik 10 vakaro, todėl miegoti dar visai nesinorėjo, bet kadangi kambariu dalinausi su dar 7 žmonėmis, kito pasirinkimo nebuvo – teko keliauti į lovą. Vis dėlto, praėjusią naktį miegojau tik dvi valandas, todėl užmigti keblumų nekilo. Prieš tai dar apmaščiau savo dieną ir supratau, kad mūsų laukia dideli darbai. Taigi, disciplina yra šios Misijos pamoka Nr. 1. Ji – neatsiejama sėkmingos Misijos dalis.

4 diena

Lietus. Nors Kazachstane, mūsų žiniomis, jo būti neturėjo, bet panašu, kad jis sekioja paskui mus iš Lietuvos. Iki tol, kol nepradėjau rašyti, šiek tiek stebėjausi, kodėl visi skundžiasi, bet dabar šalta darosi ir man. Nepaisant to, šiandien buvo geriausia ekspedicijos diena iki šiol. Pirmas darbas kapinėse ir pirmas sutvarkytas lietuviškas kapas. Gaila, kad kol kas vienintelis, nes likusias dvi valandas kartu su Giedre praleidome tiesiog klaidžiodami po lietaus merkiamas kapines, šifruodami kirilica ant paminklų užrašytas pavardes. Šįkart daugiau lietuvių kapų neradome, bet prieš akis dar laukia tolimas ir ilgas kelias.

5 diena

Iki jos pabaigos dar liko kelios minutės, todėl prieš miegą pasipasakosiu savo įspūdžius. Pirmiausia atkreipsiu dėmesį į tai, kad vakar be lietuviškų kapinių dar tvarkėme ir Mamyčių kapines, kuriose buvo laidojami trijų metų amžiaus sulaukti nespėję Karlago kalinių vaikai. Šiose kapinėse apsižvalgyti buvome apsilankę dieną prieš, todėl jau žinojome, ko tikėtis. Mūsų užduotis buvo perdažyti senus metalinius kryžius ir išvaduoti kapų teritoriją nuo peraugusių piktžolių. kažkas tuo tarpu rado ir vaikų kaulų. Sunku net įsivaizduoti, kas galėjo niekuo nekaltus vaikus versti gyventi tokiomis sąlygomis, kokios daugumą jų tiesiog pasmerkė myriop. Vaikai, kurie niekada nežaidė su žaislais, kuriems trūko maisto, kurie niekada negavo saldainių ir kurie niekada nepažino gyvenimo šeimoje. Tokiomis akimirkomis supranti, kokia nuostabi buvo tavo vaikystė. Kaip tau nieko netrūksta ir kaip turi dėkoti likimui už suteiktą šansą. Ir dar kiek daug neįvertini, nes priimi tai, kaip savaimę suprantamą įprastą dalyką. Ir visa tai tik laimingo atsitiktinumo dėka, nes kiekvieno iš tų vaikų vietoje galėjau būti ir aš. Ir netgi visai nesvarbu, kas tie vaikai – kazachai, lietuviai, rusai ar bet kurios kitos sąjunginės respublikos palikuonys. Svarbu, kad jie tik žmonės, kurie nenusipelnė to, ką jie gavo. Bet politinio sadizmo ribos tuomet tiesiog neegzistavo, todėl laukinę Kazachstano stepių žemę nuklojo niekuo nenusidėjusių vaikų kūnai. Tegul ilsisi jie ramybėje. Ten, kur jie šiuo metu yra, jiems geriau.

O mes grįžkime į penktą ekspedicijos dieną, kurios rytas mums nieko gero nežadėjo. Kaip ir sunki praėjusi naktis, kurios metu miegoti trukdė viskas, kas tik galėjo – pradedant neįsivaizduojama audra Karagandoje, gretimais pravažiuojančiais automobiliais, jų šviesomis, nuo stipraus vėjo besidaužančiais vartais ir baigiant nesiliaujančiais balsais iš gretimų palapinių. Panašu, kad miegoti sunku buvo visiems. Nepaisant to, pailsėjome visai neblogai, o iš ryto gavome sočius pusryčius, kurių pakako iki pat pietų. Per dieną aplankėme net ketverias kapines, bet asmeniškai paieškų rezultatai nesiskyrė nuo vakarykščių – ilgos valandos paieškų rezultate reiškė tik vieną kartu su Agne rastą ir sutvarkytą kapą. Lietuvių šeima, kuri ten palaidota, buvo pagerbta mūsų vėliavos spalvomis papuošta juostele. Kita vertus, ši ekspedicija ne tik apie Lietuvą.

Tas jausmas, kai matai, tiek žmonių, kurie visai niekieno nelankomi ir užmiršti guli po žeme, labai sukrečia. Tada supranti, koks nereikšmingas ir mažas esi šiame pasaulyje. Toks pat kaip ir daugybė kitų, kurių laikas šioje žemėje jau baigėsi. Tada supranti, kaip reikia vertinti kiekvieną sekundę, kurią turi, ir ja džiaugtis, kad ir kas benutiktų. Nes visi mes šioje žemėje patiriame tą patį – džiaugsmą, laimę, liūdesį, skausmą. Visų mūsų balansas yra panašus ir nei vienas nepabėgsime nuo to, kas mums lemta. Žemė tikrai nėra rojus ir mes turime tai priimti. Svarbiausia stengtis palikti pėdsaką po savęs, kad gyvenimas nenueitų perniek. Kad galėtume savo darbais sukurti gerį, nieko už tai mainais nesitikėdami ir nelaukdami. Galbūt tada mūsų kapai nebus apleisti ir vieniši, kaip daugybė čia, Karagandoje, ar bet kur kitur.

Šiandien pradėjome kryžių gamybą ir galiu pasakyti, kad nepaprastai malonus jausmas, kai kuri tai, kas prasminga kitiems. Ne dėl savęs, o dėl kitų. Ne dėl Facebook like'ų ar aplinkinių vertinimo, o tik dėl to, kad kitiems būtų geriau. Nepaprastai geras jausmas, kai pavyksta tai, ko niekada anksčiau nesi išbandęs. Ir tas jausmas veda pirmyn. Verčia niekada nesustoti ir pajusti tą patį potyrį vis naujai. Jaučiu, kad darasi nuo to priklausomas ir tai, ko gero, pati geriausia mano turimų priklausomybių.

Dar kartą įsitikinau, kad ši Misija iš tiesų yra geriausias dalykas, kuris galėjo nutikti man šią vasarą. Vien ką reiškia kartu esantys žmonės ir tai, jog iš kiekvieno jų gali kažką išmokti.

6 diena

Kol kas geriausia diena per visą Misiją. Ekspedicijos kreivė kyla aukštyn. Labai džiaugiuosi tiek ekspedicijos planu, tiek tuo, ką galiu iš jos gauti ir ką galiu per ją išjausti. Laukia dar keturios puikios dienos ir naktys, kurias turim maksimaliai išnaudoti, norėdami pasiekti tai, ko čia atvykome. Visi kartu ir kiekvienas atskirai. Šios dienos patirtys dar kartą leido suprasti tai, ką iš esmės žinojau jau seniau – svarbiausia niekuomet nesustoti ir visada kurti vardan kitų gerovės. Tik duodamas kitiems, gali kažką duoti ir pats sau. Šiandien gaminome kryžius. Niekada netikėjau ir negalvojau, kad tą daryti gali būti šitaip gera. Kad ir koks kreivas būtų mūsų kryžius, jis yra savas. Ir kai pamatai, ką gali savo rankomis sukurti, niekada jau daugiau nesinori sustoti. Šiuo atveju kryžiai skirti ne tik Kazachstane atgulusiems pagerbti, bet ir patiems sau. Kiekvienas iš mūsų per gyvenimą nešame savo kryžių ir privalome džiaugtis, galėdami tai daryti. Tik suvokę tai, galime tęsti kelionę. Kiekvienas turime susidraugauti su savo kryžiumi ir tada kelias bus lengvesnis. Be sunkios naštos vardan kitų ar paties savęs joks kelias nebus tinkamas. Jo apskritai nebus, nes lengvus kelius renkasi tik tie, kurie nieko nenori ir nieko negali. Aš suprantu, kad esu ne toks.

Šiandien suvokiau, jog kiekviena šalis yra tiek laisva, kiek joje gyvenančios asmenybės yra laisvos pasirinkti savo kelią ir juo eiti. Kiekvienas iš mūsų privalome išsilaisvinti, kad galėtum daryti tai, kam esame sukurti. Lygiai taip pat, kaip ir valstybė – tik būdami laisvi, galime pasirinkti. Kita vertus, laisvė neatsiejama nuo atsakomybės. Tik tada, kai galime atsakyti už savo veiksmus, galime būti visiškai laisvi. Kitokia laisvė yra tik iliuzija.

Rytoj vešimės mūsų kryžius į Balchašą ir statysime juos tiems, kurie paaukojo savo gyvybes už tai, kad dabar būtume laisvi. Tebūnie šie kryžiai Kazachstano žemėje mūsų visų laisvės simbolis. Tegu tie žmonės nebus paaukoję savo gyvybių veltui. Turime išnaudoti jų suteiktą šansą, suvokti, ko norime iš

gyvenimo, laisvę pasirinkti ir veikti. Svarbiausia nebijoti. Laisvė negalima ten, kur egzistuoja baimė. Tegul šie kryžiai simbolizuoja baimės laidotuves. Pastatykime savo baimių kapines ir tebūnie jos lieka tik blankus prisiminimas iš tolimos praeities.

7 diena

Kelionė į Balchašą ir reunion su Šiaurės grupe. Viskas prasidėjo nuo pačios šalčiausios nakties per visą savaitę. Pabudau vidury nakties ir supratau, kad yra nežmoniškai šalta. Gaila, kad vienintelis pasirinkimas buvo susisukti dar giliau į miegmaišį ir sapnuoti, kad yra šilta. Sapnai Kazachstane, ko gero, būtų verti atskiro skyriaus, todėl šiuo klausimu labai nesiplėsiu. Po šaltos nakties laukė susitikimas su Šiaurės grupe, kurios nematėme jau tris paras. Atrodo, kad kartu prabuvome tik dvi dienas, bet to pakako, kad pradėtume jausti, jog jų trūksta. Nors dalies jų gerai net nepažįstu, jaučiu, jog esame komanda, kurią vienija bendras tikslas. Pats susivienijimas truko labai trumpai, kadangi Šiaurei atvykus į Karagandą ir paskubomis papusryčiavus, mes nedelsdami išvykome į Balchašą. Varginanti kelionė sausakimšu autobusu kartu su pačių pasigamintais kryžiais. Po 350 km ir 4,5 h kelio pasiekėme kelionės tikslą, kur mus pasitiko aukščiausias regioninės valdžios atstovas – akimas. Panašu, kad kazachams mūsų atvykimas didelis įvykis, nes esame nuolat supami vietinės žiniasklaidos atstovų. Vis dėlto, esminė šios dienos dalis – Karlogo lankymas ir atminimo kryžiaus statyba. Karlogo teritorijoje atstatėme prieš kelis dešimtmečius nugriuvusį lietuvių ekspedicijos anksčiau statytą kryžių. Savomis rankomis pastatytas kryžius palieka gilią emociją. Kiekvieną kartą, kai ką nors sukuri, apima neapsakomai geras jausmas. Tokiu būdu prisidedi prie išliekamąją vertę turinčių kūrinių atsiradimo ir žinai, kad jie bent vienam žmogui gali pakeisti gyvenimą. Bent vienas nepažįstamasis jausis kitaip tik dėl to, kad mes būsime sukūrę kažką gero.

Kurti, kurti ir dar kartą kurti. Niekada nesustoti ir daryti gera kitiems. Priešingu atveju rizikuoji atsirasti ten, kur laikas sustojęs. Mūsų internatas, kuriame apsistojome Balchaše, ko gero, puikiai atsimena Stalino laikus. Bet laikas niekuomet nestoja – sustoti gali tik tu pats. Niekada negalima to

leisti. Visada judėti kartu su laiku, nes iš esmės viskas, ką mes turime, yra tik ši akimirka, o visa kita – tik iliuzija, sukurta mūsų galvose. Niekada neleiskite tai iliuzijai griauti dabarties, nes visų mūsų laikas yra ribotas. Tik kapinėse laikas sustoja, bet kol dar nesame ten, laikas keliauti pirmyn.

8 diena

Be įžangų. Ko gero, viską šiame gyvenime reikia daryti be didelių įžangų, nes kitaip gali nebelikti laiko dėstymui ir atomazgai. Kita vertus, jei pernelyg skubėsi, gali per greitai ateiti atomazga ir liksi neišgyvenęs dėstymo. Ir taip vėl viskas iš pradžių. Bet galbūt tame ir yra gyvenimo žavesys? Svarbiausia išlaikyti dinamiką, o aukso vidurys nuo šiol nėra vien tuščias žodžių junginys.

Be įžangų nesigavo, bet, matyt, taip ir turėjo būti. Šiandien diena prasidėjo nuo ekskursijos nacionaliniame Balchašo istorijos muziejuje ir lietuvių dekoruotuose Balchašo kultūros namuose. Vėl visur mus persekiojantys žurnalistai, bet prie jų jau spėjome įprasti. Juk jei jų čia nebūtų, vietiniai apie mūsų Misiją apskritai nežinotų. Panašu, kad esame pakankamai svarbi šio miesto vasaros dalis. Tai džiugina, nes galime kažką duoti kitiems.

Po ekskursijų centrinėje miesto dalyje sekė išvyka į Balchašo kapines, kuriose atgulė stebėtinai daug lietuvių. Šiandien radau net 6 kapus, kuriuose ilsisi mūsų tautos dalis. Įdomu, kokia jų istorija ir ką jie būtų parašę savo dienoraščiuose? Ką jie padarė savo gyvenime, kad už tai buvo išsiųsti kalėti į lagerius? Atsižvelgiant į tai, jog čia siųsdavo tik už gerus darbus, manytina, jog jie kažką savo rankomis sukūrė. Sukūrė tai, kas netiko sistemai. Įdomu, ką galėčiau iš jų išmokti ir sužinoti, kaip padaryti pasaulį geresne vieta visiems. Gaila, kad jie niekada jau neatskleis savo paslapčių, todėl kiekvienam iš mūsų teks išsiaiškinti viską patiems.